

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17511651>

Драч Ірина,

доктор педагогічних наук, професор,
директор Інституту вищої освіти НАПН України,
ORCID: 0000-0001-7501-4122, e-mail: i.drach@ihed.org.ua

Петрос Ольга,

доктор наук з державного управління, професор,
завідувач відділу дослідницької діяльності університетів
Інституту вищої освіти НАПН України,
ORCID: 0000-0003-2941-1455, e-mail: o.petroye@ihed.org.ua

Бородієнко Олександра,

доктор педагогічних наук, професор,
головний науковий співробітник відділу дослідницької діяльності
університетів Інституту вищої освіти НАПН України,
ORCID: 0000-0001-9133-0344, e-mail: o.borodienko@ihed.org.ua

Регейло Ірина,

доктор педагогічних наук, професор,
головний науковий співробітник відділу дослідницької діяльності
університетів Інституту вищої освіти НАПН України,
ORCID: 0000-0003-0512-2456, e-mail: i.regeylo@ihed.org.ua

Слободянюк Олена,

кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник відділу дослідницької діяльності
університетів Інституту вищої освіти НАПН України,
ORCID: 0000-0002-1927-3362, e-mail: o.slobodianuk@ihed.org.ua

ВІДКРИТА НАУКА ЯК ОСНОВНА ПЕРЕВАГА МЕТОДИКИ ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАУКОВИХ УСТАНОВ ТА ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ: РЕЗУЛЬТАТИ ЕКСПЕРТНОГО ОПИТУВАННЯ

АНОТАЦІЯ. Представлено попередні результати експертного опитування, проведеного Інститутом вищої освіти Національної академії педагогічних наук України у квітні-травні 2025 року за допомогою анкети «Удосконалення методології оцінки ефективності наукової (науково-технічної) діяльності науково-дослідних установ та вищих навчальних закладів щодо ведення такої наукової (науково-технічної) діяльності».

КЛЮЧОВІ СЛОВА: експертне опитування, методологія оцінки, ефективність наукової діяльності, науково-дослідні установи, заклади вищої освіти.

ВСТУП. Удосконалення оцінювання дослідницької діяльності ЗВО на основі принципів відкритої науки має істотний вплив на підвищення якості досліджень, розвиток дослідницького потенціалу ЗВО, інтеграцію в Європейський дослідницький простір та Європейський простір вищої освіти. Важливість утвердження стандартів і принципів відкритої науки у ЗВО України набуває особливої ваги у зв'язку з необхідністю врахування викликів, спричинених наслідками триваючої військової російської агресії та завданнями посилення дослідницької спроможності ЗВО до забезпечення суспільних потреб післявоєнного відновлення (1). На виконання Національного плану щодо відкритої науки (2) за наказом МОН України у 2024 р. було запроваджено проведення державної

атестації наукових установ та закладів вищої освіти в частині провадження такими закладами наукової та науково-технічної діяльності за новою Методикою (3). Вагомий вплив методології оцінювання на систему дослідницької діяльності ЗВО в цілому та розвиток відкритої науки зокрема зумовлює актуальність проведення експертного дослідження якості Методики за результатами її впровадження, вивчення зворотного експертного зв'язку щодо її ефективності, об'єктивності та відповідності принципам відкритої науки, розробки й обґрунтування на цій основі пропозицій і рекомендацій з удосконалення національної системи оцінювання ефективності дослідницької діяльності ЗВО.

МАТЕРІАЛИ І МЕТОДИ. Дослідження ґрунтується на поєднанні методології експертного опитування та стандартів і принципів відкритої науки, максимально враховує структуру, показники та індикатори нової Методики.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ. Експертне опитування проводилося колективом наукових працівників відділу дослідницької діяльності університетів Інституту вищої освіти Національної академії педагогічних наук України з 7 квітня по 8 травня 2025 р. за анкетною «Удосконалення Методики оцінювання ефективності наукової (науково-технічної) діяльності наукових установ та закладів вищої освіти в частині провадження такими закладами наукової (науково-технічної) діяльності» (Методика) у формі онлайн-опитування з використанням GoogleForm. Анкета включає перелік відкритих і закритих питань, структурованих у такі основні блоки:

1. Переваги та недоліки Методики.
2. Оцінювання ефективності Методики.
3. Оцінювання Методики щодо порівнюваності результатів дослідницької діяльності ЗВО.
4. Пропозиції щодо вдосконалення Методики.

До участі в опитуванні було залучено експертів з числа науково-педагогічних, наукових та інших працівників ЗВО, які брали участь у 2024–2025 рр. у підготовці матеріалів за напрямом «Суспільний» та їх поданні у профільний модуль Національної електронної науково-інформаційної системи «URIS» відповідно до Методики.

За результатами опитування більшість респондентів відзначають значні якісні відмінності та переваги Методики, серед яких такі: урахування принципів відкритої науки (58,8%), застосування показників відкритого доступу до публікацій (52,9%), урахування описів впливів результатів дослідницької діяльності ЗВО (52,9%), урахування публікацій у вітчизняних виданнях, що індексуються у Scopus та WoS (45,1%), збільшення можливості валідації результатів дослідницької діяльності ЗВО через відкриті бази даних (43,1%), можливість залучення закордонних експертів до оцінювання (39,2%) та ін.

Структурну репрезентативність вибірки та надійність отриманих результатів у дослідженні забезпечує особиста та інституційна анонімність опитування, статистично значущий для експертного дослідження обсяг вибірки (51 респондент), залучення респондентів різних демографічних (вікових, статевих) характеристик, представників різних посад (ректори та проректори, керівники структурних підрозділів, наукові та науково-педагогічні працівники, працівники бібліотек, фахівці ІТ-підрозділів та ін.), врахування наявності в респондентів наукових ступенів та вчених звань, досвіду роботи у сфері вищої освіти та ін. Мінімізацію територіальних, галузевих та ін. упереджень у дослідженні забезпечує врахування інституційної специфіки різних типів ЗВО шляхом залучення до опитування представників ЗВО різних областей України, різних галузей знань, різних профілів (багатогалузеві класичні та педагогічні), різних масштабів (за чисельністю студентів) та ін. Застосування розрахунків стандартного відхилення вибірки забезпечує вимірювання однорідності / гетерогенності досліджуваної сукупності, дозволяє оцінити надійність і репрезентативність вибірки та можливість екстраполяції її результатів на генеральну сукупність (з урахуванням обмежень

вибірki – результати дослідження відображають експертну думку представників ЗВО державної форми власності за науковим напрямом «Суспільний»).

Відповідно до плану управління даними усі отримані дані експертного опитування будуть опубліковані у відкритому доступі після завершення аналізу та публікації основних результатів дослідження (статей, аналітичного звіту та ін.) (4).

ВИСНОВКИ. У цілому сукупна частка відповідей, пов'язаних із оцінюванням відкритої науки (відкритий доступ, відкриті дані, препринти, валідація через відкриті бази та ін.), складає понад 55% усіх зафіксованих відповідей. Це підтверджує зростання розуміння академічною спільнотою важливості переходу до відкритих практик дослідницької діяльності та утвердження стандартів цифрової відкритості, прозорості та доказовості в процесі оцінювання наукової діяльності ЗВО.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Драч, І., Петроє, О., & Саюк, М. (2024) Оцінювання якості дослідницької діяльності університетів на основі принципів і підходів відкритої науки. Інститут вищої освіти НАПН України. https://ihed.org.ua/wp-content/uploads/2025/03/Doslidn-univ-Vidkryta-nauka_IVO-2024-202p.pdf
2. Кабінет Міністрів України. (2022, 8 жовтня). Національний план щодо відкритої науки. Розпорядження № 892-р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/892-2022-%D1%80#Text>
3. Міністерство освіти і науки України. (2024). Про забезпечення організації та проведення у 2024-2025 роках державної атестації наукових установ та закладів вищої освіти в частині провадження такими закладами наукової та науково-технічної діяльності. Наказ № 1675. <https://mon.gov.ua/npa/pro-zabezpechennia-orhanizatsii-ta-provedennia-u-2024-2025-rokakh-derzhavnoi-atestatsii-naukovykh-ustanov-ta-zakladiv-vyshchoi-osvity-v-chastyni-provadhennia-takymy-zakladamy-naukovoi-ta-nau>
4. Драч, І., & Петроє, О. (2025). План управління дослідницькими даними експертного опитування «Удосконалення Методики оцінювання ефективності наукової (науково-технічної) діяльності наукових установ та закладів вищої освіти в частині провадження такими закладами наукової (науково-технічної) діяльності за окремими науковими напрямками під час проведення державної атестації». Інститут вищої освіти НАПН України. <https://zenodo.org/doi/10.5281/zenodo.15697967>

Drach Iryna,

Professor, D.Sc. in Education,

National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine,

ORCID: 0000-0001-7501-4122, e-mail: i.drach@ihed.org.ua

Petroye Olha,

Professor, D.Sc. in Public Administration,

University of Educational Management of the National Academy
of Pedagogical Sciences of Ukraine,

ORCID: 0000-0003-2941-1455, e-mail: o.petroye@ihed.org.ua

Borodiyenko Oleksandra,

Professor, D.Sc. in Education,

Institute of higher education and training of National academy
of educational science of Ukraine,

ORCID: 0000-0001-9133-0344, e-mail: o.borodienko@ihed.org.ua

Reheilo Iryna,

Professor, D.Sc. in Education,
Institute of higher education and training of National academy
of educational science of Ukraine,
ORCID: 0000-0003-0512-2456, e-mail: i.regeylo@ihed.org.ua

Slobodianuk Olena,

PhD in Education,
Institute of higher education and training of National academy
of educational science of Ukraine,
ORCID: 0000-0002-1927-336, e-mail: o.slobodianuk@ihed.org.ua

**OPEN SCIENCE AS THE MAIN ADVANTAGE OF THE METHODOLOGY FOR ASSESSING
THE EFFICIENCY OF SCIENTIFIC ACTIVITIES OF SCIENTIFIC INSTITUTIONS AND
HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS: RESULTS OF AN EXPERT SURVEY**

ABSTRACT. *The thesis presents preliminary results of an expert survey conducted by the Institute of Higher Education of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine in April-May 2025 using the questionnaire «Improving the Methodology for Evaluating the Effectiveness of Scientific (Scientific and Technical) Activities of Research Institutions and Higher Education Institutions in Terms of Conducting Such Scientific (Scientific and Technical) Activities» (Methodology).*

KEYWORDS: *expert survey, assessment methodology, effectiveness of scientific activity, research institutions, higher education institutions.*